

2021-01-29

Till konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet

Ink 2021 -01- 29

Dnr 1175-2020/21

Bakgrund

I oktober 2020 fattade Post- och telestyrelsen (PTS) ett beslut om tillståndsauktionsförfarande för användning av radiosändare i det s.k. 5G-nätet. Beslutet innehåller bl.a. villkor, med hänvisning till Sveriges säkerhet, om att nyinstallation och -implementering av centrala funktioner för radioanvändning för 5G inte får genomföras med produkter från leverantören Huawei. Huawei överklagade beslutet och yrkade bl.a. att beslutet till vidare inte skulle gälla (inhibition). Kammarrätten, som nu slutligt avgjort frågan, ansåg inte att det förelåg skäl för inhibition med hänvisning till svenska säkerhetsintressen. Överklagandet i sak kommer att avgöras av förvaltningsrätten under våren 2021. PTS genomförde auktionen på de i beslutet angivna villkoren den 19 januari 2021.

PTS beslut har väckt stor uppmärksamhet och uppståndelse, såväl inom Sveriges gränser som utanför. Bakgrunden till beslutet är att PTS, som ett led i säkerhetsbedömningen, ska samråda med Säkerhetspolisen och Försvarsmakten i tillståndsärenden som bl.a. avser användningen av radiosändare.¹ Samrådet avser också frågan om det, ur säkerhetshänseende, finns behov av särskilda villkor för tillståndet. Det är efter ett sådant samråd som PTS beslutat om villkoren att Huaweis produkter uteslutas från centrala funktioner för 5G-nätet.

I sitt yttrande till PTS skriver Säpo bland annat att den kinesiska partistaten och underrättelsetjänsten kan utöva påtryckningar på Huawei, och lyfter fram att organisationer, företag och medborgare enligt kinesisk lag ska stödja landets underrättelsearbete. Säpochefen Klas Friberg lämnade också följande kommentar angående Säpo:s bedömning i ärendet: "Kina utgör ett av de största hoten mot Sverige ... Den kinesiska staten bedriver cyberspionage för att främja sin egen ekonomiska utveckling och utveckla sin militära förmåga. Det sker genom omfattande underrättelseinhämtning och stöld av teknologi, forskning och utveckling. Det här

¹ Se 12 a § förordningen (2003:389) om elektronisk kommunikation

måste vi förhålla oss till när framtidens 5G-nät byggs. Vi kan inte kompromissa med Sveriges säkerhet”.²

Utöver de risker som Säpo och Försvarsmakten bedömt i samrådet med PTS är det tydligt att beslutet att utesluta Huawei från den svenska 5G-marknaden kan få påtagliga konsekvenser för Sveriges relationer med Kina. Såsom DN konstaterar har Kina fängslat oskyldiga kanadensare som hämnd för Kanadas ”oförrätter” mot Huawei, medan Danmark hotades med repressalier om Färöarna inte gav Huawei 5G-kontrakt. Gisslantagande, handelsbojkotter och annan bestraffning är vanliga vapen i Pekings försvar av ekonomiska intressen världen runt.³ Ytterligare exempel går att se i relationen mellan Australien och Kina; Australien förbjöd Huaweis 5G-antennor och master av säkerhetsskäl redan 2018. Enligt Expressen uttalade en kinesisk diplomat, i samband med att Kina införde 200-procentiga strafftullar på australiskt vin i november 2020, att ”om man gör man Kina till fiende, kommer man att behandlas som en fiende”. Åtgärderna följde på tidigare tullar på bland annat nötkött, timmer, koppar och kol efter att handelskonflikten under flera år trappats upp.⁴

Av det ovan anförda framgår tydligt att PTS beslut, som var både nödvändigt och klokt, har konsekvenser långt utanför frågan om upphandling av leverantörer till det svenska 5G-nätet. Även om det ännu är för tidigt att bedöma exakt hur beslutet kommer att påverka Sverige, så är det påtagligt att detta rör utrikespolitiska förhållanden som kan få betydelse för landet. Centerpartiet vill därför belysa frågan om regeringens styrning och agerande.

Den nu aktuella begäran om granskning

Av 1 kap. 6 § regeringsformen (RF) framgår att regeringen styr riket och ansvarar inför riksdagen. Av 10 kap. RF följer också att regeringen har omfattande befogenheter i fråga om utrikespolitiken, en princip som även är folkrättsligt etablerad. Genom 10 kap RF löper emellertid även principen om riksdagens rätt till information och kontroll som en röd tråd. Enligt 10 kap. 3–9 §§ RF måste riksdagen bl.a. godkänna internationella överenskommelser av större vikt eller av konstitutionell betydelse, och enligt 10 kap. 11 § RF ska regeringen fortlöpande hålla Utrikesnämnden underrättad om de utrikespolitiska förhållanden som kan få betydelse för riket och överlägga om dessa så ofta det behövs. Det är värt att notera att även utrikespolitiska aspekter av handelspolitiken omfattas av begreppet *utrikespolitiska förhållanden*.⁵ 2014 tillsatte

² <https://www.dn.se/ekonomi/fyra-operatorer-far-slass-om-5g-licenser/>

³ <https://www.dn.se/ledare/gunnar-jonsson-att-utesluta-huawei-kommer-att-kosta-det-ar-det-vart/>

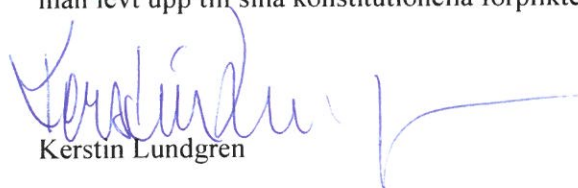
⁴ <https://www.expressen.se/ledare/kinas-australien-mobbning-ar-ett-fonster-in-i-framtiden/>

⁵ Se bl.a. SOU 1972:15 s. 187

regeringen också ett nationellt säkerhetsråd som regelbundet diskuterar en samordnad hantering av frågor som rör Sveriges säkerhet i bred bemärkelse. Rådet träffas cirka en gång i månaden, arbetet leds av statsministern. I rådet ingår vice statsministern, utrikesministern, försvarsministern och justitie- och inrikesministern och myndigheter som är direkt berörda av de frågor som ska tas upp kan bjudas in till rådet.

Trots detta konstitutionella och institutionella ramverk är emellertid frågan om hur strategiska säkerhets- och utrikespolitiska intressen ska hanteras av regeringen lite av en gårdon. Detta är till viss del av nödvändighet – regeringen måste ha utrymme och flexibilitet att agera vid behov, men det innebär också svårigheter för riksdagen att utöva kontroll och att hålla sig informerad. I ljuset av regeringens långtgående ansvar för utrikespolitiken och dess underrättelseskyldighet gentemot främst Utrikesnämnden framträder en del relevanta frågor. Bland annat hur regeringen informerat och samrått med Utrikesnämnden? Vilka överväganden mellan olika utrikes- och säkerhetspolitiska intressen ligger till grund för slutsatserna som ev. redovisats utifrån konsekvenserna av PTS beslut. Ytterligare en fråga är hur regeringen säkerställer strategiska säkerhetspolitiska intressen? Har frågan samordnats och hanterats av det nationella säkerhetsrådet?

Det finns många frågor kring hur regeringen har hanterat – och hanterat – en för Sverige så viktig utrikes- och säkerhetspolitisk fråga. Mot bakgrund av, men inte begränsat till, de frågor jag lyfter ovan vill jag att konstitutionsutskottet granskar regeringens agerande och huruvida man levt upp till sina konstitutionella förpliktelser.

Kerstin Lundgren